

Sammendrag

Transportarbeid i fiskeoppdrettsnæringen

TØI rapport 1750/2020

Forfattere: Kjetil Haukås og Christian S. Mjøsund

Oslo 2020 20 sider

Rapporten presenterer beregninger av innenriks transportytelser for skip i norske farvann som er tilknyttet aktiviteter i fiskeoppdrettsnæringen. Formålet med beregningene har vært å undersøke hvorvidt de nasjonale transportytelsene underestimerer transportarbeidet for sjøtransport innenfor dette segmentet.

Transportarbeidet og volumet av gods fraktet på sjø i tilknytning til aktiviteter i fiskeoppdrettsnæringen er av et betydelig omfang. Samlet utgjør dette 3,4 prosent av innenriksfarten, og 5,3 prosent når en ser bort fra frakt av olje. Videre finner vi at aktiviteter knyttet til fiskeoppdrett er betydelig underestimert i dagens transportytelser. Avviket er estimert til henholdsvis 1,6 millioner tonn og 260 millioner tonnkilometer, hvilket utgjør hhv. rundt 3 prosent og 1 prosent av all godstransport på sjø mellom norske havner.

Det er flere årsaker til denne underrapporteringen. For det første faller noe av aktiviteten utenfor rapporterende havnedistrikt. For det andre tyder samtaler med havneansvarlige på at det hersker en viss usikkerhet rundt hva som formelt defineres som havn i loven. For det tredje losses/lastes det mye gods knyttet til oppdrett ved private kaianlegg, og siden det (med unntak av enkelte industribedrifter med egen kai) er kommuners tekniske enheter/avdelinger og offentlige havnedistrikt som rapporterer inn til SSB er dette oppgitt som en årsak til manglende rapportering.

Innledning

Vi har i dette dokumentet forsøkt å anslå innenriks transportytelser for sjøtransport knyttet til fiskeoppdrettsnæringen. Bakgrunnen for dette arbeidet er at det stilles spørsmål til om transportytelsesstatistikken som SSB og Transportøkonomisk institutt utarbeider årlig i tilstrekkelig grad fanger opp aktiviteter tilknyttet fiskeoppdrett.

Metode

I dette arbeidet har vi avgrenset estimeringen til de delene av næringen som har størst betydning for sjøtransport og som er direkte relatert til oppdrett, herunder transport av fiskefôr fra fôrfabrikker i Norge og ut til norske oppdrettsmerder, og transport av oppdrettsfisk fra oppdrettsmerder til de norske slakteriene på land.

For å estimere transportarbeidet knyttet til frakt av fiskefôr ble det gjennomført datainnsamling for årgangene 2017 og 2018 der hver enkelt fiskefôrprodusent rapporterte tall for transportert mengde fra de enkelte fabrikkene og til ulike regioner/oppdrettsanlegg. Ettersom TØI ikke har anledning til å benytte Statistikkloven for å samle inn data, var vi avhengig av et samarbeid med bedriftene for å få utlevert tall. For å øke sannsynligheten for å få inn data ble det ikke satt spesifikke krav til hvordan den geografiske inndelingen av leveransemonsteret skulle være i statistikkrapporteringen. Estimerer på distanse fra fôrfabrikk til merd er derfor basert på den geografiske inndelingen fôrleverandørene selv har valgt.

For å estimere transport av oppdrettsfisk fra oppdrettsanlegg til slakterimerdene tok vi utgangspunkt i volumtall for slaktet matfisk fra SSB. For å estimere distanser har vi

kombinert geodata fra Fiskeridirektoratets akvakulturregister med digitale sjøkart, og beregnet seilingsrute i programvaren R ved bruk av den såkalte Dijkstra algoritmen.

Vi har deretter sammenlignet estimatene med hva som framkommer i transportytelsesstatistikken. For å spore opp transportarbeidet knyttet til frakt av fiskefôr og frakt av levende fisk koplet vi grunnlagsdata fra kvartalsstatistikken til SSB med data på skip. På denne måten kunne vi legge til detaljerte skipsdata til hver observasjon i kvartalsstatistikken, det vil si hver lasting/lossing i en rapporterende havn, som identifiserte hvorvidt skipet var relatert til fiskeoppdrett eller ikke. I tillegg tok vi kontakt med mindre havner som faller utenfor kvartalsvis havnestatistikk, men som har betydelig oppdrettsaktivitet, for å undersøke hvorvidt oppdrettsrelaterte aktiviteter ble rapportert inn til SSB.

Hovedresultater

Transportarbeidet og volumet av gods fraktet på sjø i tilknytning til aktiviteter i fiskeoppdrettsnæringen er estimert til rundt 800 millioner tonnkilometer og 3 millioner tonn i 2018. Samlet utgjør dette henholdsvis 3,4 prosent og 5,3 prosent av innenriksfarten. Estimater inkluderer kun frakt av fiskefôr til merd og frakt av levende fisk fra merd til slakteri. Sjøtransport som er mer indirekte relatert til havbruksnæringen, for eksempel frakt av innsatsfaktorer i fiskefôrproduksjonen, er ikke inkludert.

Aktiviteter knyttet til fiskeoppdrett er betydelig underestimert i dagens transportytelser. Avviket anslås til 1,6 millioner tonn og 260 millioner tonnkilometer, hvilket utgjør rundt 3 prosent og 1 prosent av all godstransport på sjø mellom norske havner.

Det er flere årsaker til denne underrapporteringen. For det første faller noe av aktiviteten utenfor rapporterende havnedistrikt. For det andre tyder samtaler med havneansvarlige på at det hersker en viss usikkerhet rundt hva som formelt defineres som havn i loven. For det tredje losses/lastes det mye gods knyttet til oppdrett ved private kaianlegg, og siden det vanligvis er kommuner eller offentlige havnedistrikt som rapporterer inn til SSB er dette oppgitt som en årsak til manglende rapportering.